
RATAMON PÄIVÄKOTI VUOSISUUNNITELMA toimikausi 2022-2023

Lapsuuden itseisarvo
Ihmisenä kasvaminen
Lapsen oikeudet
Yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja moninaisuus
Perheiden monimuotoisuus
Terveellinen ja kestävä elämäntapa

Varhaiskasvatuksen tehtävä

Varhaiskasvatuksen tehtävä on edistää lasten kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja oppimista yhteistyössä huoltajien kanssa. Varhaiskasvatus edistää lasten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta ja ehkäisee syrjäytymistä. Varhaiskasvatuksessa opitut tiedot ja taidot vahvistavat lasten osallisuutta sekä aktiivista toimijuutta yhteiskunnassa. Lisäksi varhaiskasvatus tukee huoltajia kasvatustyössä sekä mahdollistaa heidän osallistumisensa työelämään tai opiskeluun.

Sisällys

KAJAANI SUUNTAAN TULEVAISUUTEEN KOLMELLA TEEMALLA.....	3
Elinvoima ja osaaminen - Menestyvä kaupunki.....	3
Lapset ja nuoret - Lasten ja nuorten kaupunki	3
Kestävä kehitys - Resurssiviisas luontokaupunki.....	4
MONITAHOARVIOSTA NOUSSEET VAHVUUDET JA KEHITTÄMISKOHTTEET	5
PEDAGOGISEN TOIMINNAN VIITEKEHYS.....	9
Varhaiskasvatuksen arvoperusta	10
TIIMISOPIMUS	11
Yhteistyösuunnitelma veon kanssa.....	13
Leikki	14
Pedagoginen dokumentointi	15
Tunne- ja vuorovaikutustaidot, sekä sensitiivisyys	16
Arviointi	17
Monilukutaito ja tieto- ja viestintätekniinen osaaminen	19
LAAJA-ALAINEN OSAAMINEN.....	23
AJATTELU JA OPPIMINEN.....	23
KULTTUURINEN OSAAMINEN, VUOROVAIKUTUS JA ILMAISU	24
ITSESTÄ HUOLEHTIMINEN JA ARJEN TAIDOT	25
OSALLISTUMINEN JA VAIKUTTAMINEN	26
MONILUKUTAITO JA TIETO- JA VIESTINTÄTEKNINEN OSAAMINEN	27
(kirjataan erilliselle sivulle).....	24

KAJAANI SUUNTA TULEVAISUUTEEN KOLMELLA TEEMALLA

Elinvoima ja osaaminen - Menestyvä kaupunki
<p>”Olemme kiinnostava kaupunki kotimaisille ja ulkomaisille osaajille. Opiskelijat hakeutuvat Kajaaniin.”</p> <p>Mitä tarkoittaa varhaiskasvatuksessa?:</p>
<p>Näin toimimme:</p> <p>Sitoudumme ottamaan opiskelijoita harjoitteluihin ja ohjaamaan heitä.</p> <p>Olemme palkittu varhaiskasvatuskunta; varhaiskasvatuksemme on laadukasta ja se tuo turvallista arkea. Luodaan positiivista kuvaa Kajaanin varhaiskasvatuksesta monipuolisella markkinoinnilla ja viestinnällä.</p> <p>Pätevän työvoiman saannista huolehtiminen: osallistutaan rekrytointitilaisuuksiin yliopistoissa ja muissa oppilaitoksissa.</p>

Lapset ja nuoret - Lasten ja nuorten kaupunki
<p>”Edistämme lasten ja nuorten turvallisuutta sekä yhteisöllisyyttä. Nuorilla on mielekästä tekemistä. Lasten ja nuorten on hyvä kasvaa Kajaanissa.”</p> <p>Mitä tarkoittaa varhaiskasvatuksessa?:</p>
<p>Näin toimimme:</p> <p>Varhaiskasvatus tarjoaa lapsille turvallisen kasvuympäristön, jossa on nollatoleranssi kiusaamiselle. Varhaiskasvatuksen palvelutarjotin perheille käytössä.</p> <p>Varhaiskasvatuksen piha-alueet ovat turvallisia ja viihtyisiä myös lasten vapaa-ajan viettoon.</p> <p>Osataan kertoa ja ohjata perheitä mahdollisesti tarvittavien palvelujen piiriin varhaisen tuen tiimin kautta (yhteistyötahot mm. varhaiskasvatuksen perheohjaus, perheneuvola ja perhetyö).</p> <p>Varmistetaan, että jokainen lapsi tulee kohdatuksi päivittäin. Käytössä erilaisia tunnetaito-ohjelmia.</p>

Kestävä kehitys - Resurssiviisas luontokaupunki

”Käytämme resurssejamme harkitusti, hyvinvointia ja kestävästä kehitystä edistävästi.”

Mitä tarkoittaa varhaiskasvatuksessa?:

Näin toimimme:

Luonto on lähellä ja sitä käytetään oppimisympäristönä läpi vuoden. Ilmainen paikallisliikenne mahdollistaa liikkumisen eri puolella kaupunkia, tutustumisen siihen ja sen historiaan. Tilaamme ruokaa ilmoitettujen hoitoaikojen mukaisesti ja näinkin minimoidaan ruokahävikkiä, opetetaan kierrätystä ja energian säästöä ympäristöä kunnioittaen pienillä arjen teoilla. Opetellaan esim. ottamaan ruokaa sopiva määrä, käytetään vain yksi käsi pyyhkepaperi/kerta ja suljetaan vesihana käsien saippuoinnin ajaksi. Kiinnitämme huomioita lajitteluun ja kierrätykseen.

Pohditaan yhdessä lasten kanssa, mikä kuuluu luontoon ja mikä ei. Hankitaan vain tarpeellista. Hyödynnetään kierrätys- ja luonnonmateriaaleja esim. askarteluissa. Synttärilahja on jokin aineeton, esimerkiksi lapsen suunnittelema jumpparata tai toivekirjan lukeminen.

MONITAHOARVIOSTA NOUSSEET VAHVUUDET JA KEHITTÄMISKOHTEET

Yksikkömme vahvuudet

Lämmin ja hyväksyvä ilmapiiri. Henkilökunta on ammattitaitoista ja helposti lähestyttävää.
Lapset vastaanotetaan ja hyvästellään päivittäin henkilökohtaisesti.
Lapset viihtyvät Ratamossa ja vanhemmat saavat hyvin tietoa lastensa toiminnasta, oppimisesta ja hyvinvoinnista.

Lasten toiveet, kiinnostuksen kohteet ja mielipiteet otetaan huomioon toimintaa suunniteltaessa.
Kiusaamistilanteisiin puututaan.

Näin toimimme ja tarkennus tiimiin:

Teemme perheiden kanssa luontevaa yhteistyötä. Keskustelemme päivittäin lapsen kuulumisista ja päivän toiminnasta. Vanhemmat tulevat kertomaan ja kysymään asioista avoimesti. Jokainen henkilökunnasta tuntee kaikki lapset.

Lasten toiveita otetaan huomioon toimintaa suunniteltaessa.

Kiusaamistilanteisiin puututaan heti. Asianomaisten kanssa kiusaamistilanne käsitellään ja ryhmässä lasten vanhemmille tiedotetaan asiasta.

Arviointi

Yksikkömme kehittämiskohteet

Vanhemmille tietoa siitä, millaisia mahdollisuuksia heillä on vaikuttaa päiväkodin toimintaan.

Kiusaamistilanteista tiedottaminen.

Toimintaympäristöjen muokkaaminen yhdessä lasten kanssa.

Sijaisten esittäytyminen perheille.

Pedagogisen dokumentoinnin hyödyntäminen vasu-keskusteluissa.

Näin toimimme + tarkennus tiimiin:

Vanhemmille kerrotaan perehdytyksessä, vasukeskusteluissa ja vanhempainilloissa mahdollisuudesta osallistua päiväkodin toimintaan.

Ryhmän vanhemmille tiedotetaan kiusaamisesta ryhmän oman toimintavan ja tilanteen laajuuden mukaisesti, esimerkiksi kuukausitiedotteessa, WhatsApp-sovelluksen kautta, keskustellen.

Järjestämme pitkäkestoisia leikkejä ja muokkaamme monipuolisia toimintaympäristöjä, joita aikuinen ideoi yhdessä lasten kanssa. Leikki saa mahdollisuuksien mukaan jäädä leikkihuoneeseen ja sitä voi muokata sekä kehittää lasten toiveiden pohjalta.

Huolehdimme, että myös sijaiset esittäytyvät perheille. Eteisissä näkyvillä sijaisten nimet. Sihti huolehtii henkilöstölleen nimilaput. Leppäkerttujen eteisessä on näkyvillä aamulla ensimmäisenä vastaanottavien työntekijöiden kuvat.

Kuvaamme toimintaa iPadeilla ja näytämme niitä vanhemmille keskusteluissa.

Arviointi

MONITAHOARVIOINNISTA NOUSSEET YHTEISET KEHITTÄMISKOHTEET

<p>Suunnitelma huoltajien osallisuuden lisäämiseksi</p> <ul style="list-style-type: none"> - Miten kerätään mielipiteitä/ajatuksia/toiveita, kyselyt, vanhempainillat, ja niin edelleen?
<p>Näin toimimme + tarkennus tiimiin: Uudet perheet perehdytetään ja heillä on mahdollisuus kertoa toiveitaan ja tutustua rauhassa ennen hoidon aloittamista.   Ennen vasu-keskustelua annetaan täytettäväksi Lapsen ja huoltajan ajatuksia-lappunen. Toiveita kysytään myös keskustelussa tai vanhempainilloissa ja vastaukset kootaan näkyväksi esim.toiveiden puuhun.   Kysytään myös mielipidettä vanhempainiltoihin ja yhteisiin tapahtumiin (Google Forms-kyselyllä, WhatsAppissa tai paperilomakkeella).</p>
<p>Arviointi</p>

MONITAHOARVIOINNISTA NOUSSEET YHTEISET KEHITTÄMISKOHTEET

<p>Suunnitelma kiusaamisen ehkäisemisestä ja tiedottamisesta:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Miten kiusaamista ehkäistään? - Miten toimintatavoista tiedotetaan huoltajia? - Miten ryhmässä esiintyvistä kiusaamistilanteista informoidaan huoltajia?
<p>Näin toimimme + tarkennus tiimiin: Aikuisen läsnäolo leikissä tai leikin välittömässä läheisyydessä on tarpeellista, jotta systemaattista kiusaamista ei pääse toteutumaan. Aikuisten on havainnoitava ja oltava tietoinen lasten keskinäisistä vuorovaikutussuh-   teista ja ryhmädynamiikasta.   Erilaiset tunnetaito-ohjelmat ovat päiväkodissamme käytössä 3-6 -vuotiaiden lasten ryhmissä. Opetamme tun-   netaitoja, kaveritaitoja ja sosiaalisia taitoja esimerkiksi strukturoitujen ohjelmien, nukketeatterin, kirjallisuuden   sekä arjen kautta. Opettamalla näitä taitoja tuemme lapsen valmiutta toimia ristiriitatilanteissa rakentavasti ja   ehkäisemme kiusaamistilanteen syntymistä. Aikuisen esimerkki ristiriitojen selvittämisessä on tärkeää. Lapset   ottavat mallia aikuisten keskinäisestä toiminnasta ja siksi aikuisten on tärkeää olla omalla esimerkillään vahvis-   tamassa ryhmähenkeä ja erilaisuuden kohtaamista. Pidämme huoltajat ajan tasalla ristiriitatilanteista, jotta   asiat eivät tule yllätyksenä lapsen kertomana. Opettelemme lasten kanssa tunnistamaan myös ”pinnanalaista”,   toista syrjivää toimintaa, kuten pahoja katseita, vitsejä, joita toinen ei välttämättä ymmärrä ja pois leikistä jät-   tämistä. Riski kiusaamistilanteista tiedostetaan. Erilaisia visuaalisia keinoja (sosiaaliset tarinat, pikapiirtäminen)</p>

hyödynnetään myös ennakoiden vuorovaikutustilanteissa, joissa ristiriitoja helposti tulee, esimerkiksi odottaminen ja leikkiin mukaan ottaminen. Ryhmässä esille nousevat tuen tarpeet ohjaavat kuvatuun suunnitteluun.

Kiusaamistilanteisiin puututaan heti. Asianomaisten kanssa kiusaamistilanne käsitellään ja lasten vanhemmille kerrotaan. Ryhmän vanhemmille tiedotetaan kiusaamisesta ryhmän oman toimintavan ja tilanteen laajuuden mukaisesti, esimerkiksi kuukausitiedotteessa, WhatsApp-sovelluksen kautta, keskustellen.

Puutumme poikkeuksetta kaikkiin lasten välisiin riita- tai ristiriitatilanteisiin. Sanoitamme tapahtuneen ja hyödynnämme tarpeen mukaan kuvia, pikapiirtämistä ja viittomia sanoittamisen tukena. Edellytämme lapsen kehitystason mukaista anteeksipyyntöä tai pahoittelua, sekä tilanteen korjaamista. Anteeksipyyttäminen on taitona vaativa ja vaatii monien osataitojen hallintaa. Siksi aikuisen esimerkki omien tunteiden ja käyttäytymisen säätelijänä sekä lapsen toiminnanohjaamisessa on tärkeää.

Tarkennus tiimiin:

Kimalaiset: Ennaltaehkäisevänä toimintana tunne- ja kaveritaitoihin tutustumme kirjojen (mm. Ympyräiset-kirjat) ja ohjatun toiminnan kautta (esimerkiksi aamupiirillä kaveritaitoja vahvistavat leikit, ryhmäytymisleikit, ohjattu eläinleikki). Aikuinen on aina lasten leikissä tai leikin välittömässä läheisyydessä, jolloin ristiriitatilanteiden ratkominen ohjatusti on tarpeen mukaan mahdollinen. Kuvia ja pikapiirtämistä hyödynnetään ristiriitojen/ kiusaamisen ratkaisemisessa.

Arviointi

PEDAGOGISEN TOIMINNAN VIITEKEHYS

K

Varhaiskasvatuksen arvoperusta

Lapsuuden itseisarvo
<p>Miten arvo näkyy toiminnassamme:</p> <p>Kohtaamme jokaisen lapsen hymyillen ja arvostaen. Jokainen lapsi on arvokas sellaisena kuin hän on ja sitä kunnioitetaan. Lapsi tulee kuulluksi ja nähdyksi omana itsenään.</p>
Ihmisenä kasvaminen
<p>Miten arvo näkyy toiminnassamme:</p> <p>Ohjaamme lapsia suvaitsevaisuuteen ja erilaisuuden hyväksymiseen. Aikuiset ovat esimerkkinä</p>
Lapsen oikeudet
<p>Miten arvo näkyy toiminnassamme:</p> <p>Läsnäoleva aikuinen varmistaa hyvän ja turvallisen lapsuuden. Kuvat ja viittomat mahdollistavat jokaisen lapsen osallisuuden ja oikeuden kommunikoida omien taitojensa mukaan.</p>
Yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja moninaisuus
<p>Miten arvo näkyy toiminnassamme:</p> <p>Henkilöstön tulee luoda yhdenvertaisuutta ja moninaisuutta kunnioittava ilmapiiri, joka muotoutuu yhteistyössä perheiden kanssa.</p>
Perheiden monimuotoisuus
<p>Miten arvo näkyy toiminnassamme:</p> <p>Kaikkia perheitä kohdellaan tasa-arvoisesti. Tulkkipalvelut käytössä. Kulttuurierot huomioidaan toiminnassa, esimerkiksi ruokailuissa ja juhlissa</p>
Terveellinen ja kestävä elämäntapa
<p>Miten arvo näkyy toiminnassamme:</p> <p>Edistämme myönteistä suhtautumista ruokailemiseen ja ohjaamme lapsia monipuoliseen sekä riittävään syömiseen. Mahdollistamme lasten päivittäisen leikin ja liikkumisen. Jokaisella lapsella on mahdollisuus lepohteen.</p>

TIIMISOPIMUS

TIIMIN NIMI:

TIIMIN JÄSENET:

TIIMIN VETÄJÄ:

TIIMIN JÄSENTEN VASTUUALUEET:

TIIMIN KÄYTÄNTEET, SOPIMUKSET JA YHTEISET PELISÄÄNNÖT:

TIIMIN KEHITTÄMISKOHTEET

Kehittämiskohde 1 + arviointi

Kimalaiset: pedagoginen dokumentointi. Syksyllä on käyttöön otettu kalenteriseinä, johon on tarkoitus tehdä näkyväksi kuluvan viikon toimet sekä tarkentaa toteutuneet toimet päivän loppuksi. Kalenteriseinä on lapsille ja vanhemmille nähtävillä. Google Driveen lisätään kuvia viikoittain tai joidenkin lasten kohdalla päivittäin. Valokuvia ryhmän tilaan esille.

Kehittämiskohde 2 + arviointi

Kimalaiset: tukiviittomien haltuunotto asteittain. Viikoittain yksi uusi tukiviittoma käyttöön. Aamupiirillä käytämme tukiviittomia päivittäin. Joulukuussa joulukalenterista paljastuu päivittäin jokin jouluinen kuva, jonka viitomme.

Kehittämiskohde 3 + arviointi

Kimalaiset: retkien mahdollistaminen kerran kuukaudessa. Eskarit osallistuvat eskareiden retkille

MITEN TIIMISSÄ HUOLEHDITAAN JA YLLÄPIDETÄÄN TYÖHYVINVOINTIA

Yhteistyösuunnitelma veon kanssa

Veon kanssa sovitut yhteistyökäytännöt ja toimintamallit

VEO osallistuu päiväkodin tiimipalaveriin kerran toimintakaudessa sekä tarpeen ilmetessä. Pedatiimeissa suunnitellaan VEO:n, varhaiskasvatuksen opettajien ja päiväkodinjohtajan yhteistuumin pedagogiikan kehittämistä keskitetysti 3 kertaa toimintavuodessa. Osa-aikainen erityisopetus toteutuu esiopetukseen syksyllä ja keväällä. VEO osallistuu lasten varhaiskasvatussuunnitelmien ja HOJKS:ien tekoon lapsen tarpeen sekä huoltajien ja päiväkodin henkilökunnan kanssa yhteisesti sovittujen käytänteiden mukaan.

Arvio yhteistyön toteutumisesta

Leikki

Esim. Leikin havainnointi, aikuisen rooli leikissä (ohjaus, havainnointi, rikastaminen, leikkijä jne.), pitkäkestoisen leikin mahdollistaminen, lelujen saatavuus (yhteiskäyttö, kuvitettu mahdollisuudet), oppimisympäristöjen kehittäminen, lapset mukaan lelujen tilaamiseen, omien lelujen mahdollisuus, leikin lisääminen kaikkiin hetkiin, juonellinen leikki, pitkäkestoisen leikin mahdollisuus, leikkimahdollisuudet ulkona, lähiympäristön hyödyntäminen.

Näin toimimme:

Leikki on lasten tärkein tehtävä, sekä sisällä että ulkona. Lapset käsittelevät leikeissään tunteitaan ja kokemuksiinsa sekä laajentavat omaa kokemusmaailmaansa. Lasten leikkiä havainnoimalla saamme tietoa lapsen kokemusmaailmasta ja kehityksestä. Oppiminen tapahtuu parhaiten leikin kautta. Lapsen leikki on mielihyvän lähde meille kasvattajillekin, leikkisyyttä ja huumoria vaalitaan, aikuiset heittäytyvät leikkiin omalla ominaisella tavallaan. Aikuisina olemme lapsen leikissä oikeasti läsnä ja mukana. Mallinnetaan leikkiä. Aikuinen on tarvittaessa leikin tukena ja varmistaa, että jokaisella on leikissä hyvä olla. Lapsella on turvallinen olo ja mahdollisuus heittäytyä leikkiin, käyttää luovuutta ja aikaa tutustua leikkitaipoihin. Leikimme myös lähiympäristössä mahdollisuuksien mukaan. Leikkiympäristöjä hyödynnetään yli ryhmärajojen ja tuetaan eri ryhmissä olevien kaverisuhteiden vahvistamista. Leikkiin mukaan ottaminen ja mukaan pääseminen: aina ei ole pakko ottaa kaikkia mukaan leikkiin, mutta aikuisten tehtävä on huolehtia siitä, että kukaan ei jää yksin, ellei niin halua. Turvataan leikkirauha.

Miten osallisuus huomioidaan?

Leikkiympäristöjen kehittämisessä huomioimme lasten osallisuuden. Luodaan ja uudistetaan ympäristöä havainnoinnin ja toiveiden perusteella. Ylläpidetään hyviä leikkejä, mahdollistetaan leikin jatkaminen, aina leluja ei tarvitse siivota. Päiväjärjestystä voi tarvittaessa muuttaa lapsen leikkien ja toiveiden mukaan.

Leikkipaikan valinnassa huomioidaan lasten toiveet, tarpeet ja turvallisuus. Lapset otetaan mukaan yhteisten sääntöjen laadintaan. Kuvat leikkivälineistä ja säännöistä ovat esillä ryhmässä. Kuvat auttavat lapsia hahmottamaan, mistä leikkivälineet löytyvät ja mitkä leikit ovat mahdollisia. Ryhmien välillä tehdään leikkivälineiden vaihtoa. Myös lapsilla on mahdollisuus vaikuttaa leikkivälineiden hankintaan.

Toimintatapojen tarkennus tiimiin:

Kimalaiset: Aikuiset ovat leikissä mukana. Kauden aikana painotetaan kaveri- ja leikkitaitojen vahvistamista ohjattun ja kuvin strukturoidun leikin keinoin. Eläinleikin lisäksi otetaan ohjattua kotileikkiä ja lasten vapaammassa leikissä hyödynnämme kuvaohjausta yksittäisten kuvien ja toimintataulujen kautta. Legoleikit säästetään yhden viikon ajan. Perjantaisin leikki siivotaan.

Arviointisuunnitelma + arviointi

Leikkejä kuvataan ja videoidaan, niiden avulla arvioidaan ja kehitetään, mm. aikuisten toimintaa / osallistumista leikkiin. Videoita ja kuvia jaetaan vanhemmille Drive-kansioihin tai laitetaan ryhmän seinille esiin esim. QR-koodien kautta. Kuvia ja videoita hyödynnetään myös lasten Vasu-keskusteluissa. Leikkiä ja leikkiympäristöjä sekä kaverisuhteita tarkastellaan jatkuvasti. Tiimipalaverissa arvioidaan, onko aikuinen osallistunut leikkeihin mukaan ja rikastuttanut leikkiä.

Pedagoginen dokumentointi

Esim. lasten vasut arjen työkaluksi, lapsikohtaisen materiaalin kerääminen (kansio, sähköinen kansio, vihko jne.), kirjaaminen, videointi, valokuvaaminen, haastattelut, aikuisten havainnot, keskustelut, lasten osallisuus, aikaa ihmettelylle, aikaa pohdinnalle, esille asiat joita ollaan jo tehty, pedagoginen dokumentointi kaikkien vastuulla, arjen tilanteiden dokumentointi + tiimipalavereissa dokumenttien hyödyntäminen, jatkuvuus, vasujen koontilomake käyttöön, käsitteen ”pedagoginen dokumentointi” avaaminen kaikille.

Näin toimimme:

Valokuvaus, videointi, äänittäminen, havaintojen kirjaaminen, pikapiirtäminen ja digitaaliset sovellukset ovat osa päiväkodissamme toteutettavaa pedagogista dokumentointia. Dokumentointi on suunnitelmallista lasten ja ryhmän lasten vasuihin pohjautuvaa ja säännöllisesti arvioitavaa toimintaa. Dokumentit tehdään varhaiskasvatuksessa lapsille ja huoltajille näkyväksi esimerkiksi lasten omiin Google Drive-kansioihin laitettavien kuvien, videoiden ja sadutuksen kautta sekä mahdollisten ryhmässä esillä olevien teemaviikkojen ja projektien dokumentoinnin kautta. Erilaiset sovellukset, kuten PuppetEdu ja PuppetPals kannustavat lapsia luovaan ilmaisuun ja mahdollistavat pedagogisen dokumentoinnin johonkin tiettyyn teemaan liittyen. Tiimeissä sovitaan vastuut pedagogiseen dokumentointiin liittyen ja kaikki työntekijät osallistuvat pedagogiseen dokumentointiin

Miten osallisuus huomioidaan?

Lapsille mahdollistetaan oman toiminnan dokumentointi ikä- ja kehitystaso huomioiden. Tiimeissä sovitaan työnjako, jotta jokainen työntekijä voi osallistua pedagogiseen dokumentointiin omien vahvuuksien mukaan. Erilaisia dokumentointivälineitä tehdään tutuksi kauden aikana ja lapsia kannustetaan ja ohjataan niiden käyttöön. Aikuisen tehtävä on tukea puhumattomien ja korvaavia kommunikoinnin välineitä käyttävien lasten pedagogiseen dokumentointiin osallistumista. Huoltajat ja lapset osallistuvat pedagogiseen dokumentointiin esimerkiksi tuomalla ajatuksia ja toiveita esille, lasten/huoltajien ajatuksia lomakkeiden, kuvien ja piirustuksien kautta. Henkilöstön tehtävä on huomioida lasten ja huoltajien ajatukset ja ideat lasten omissa varhaiskasvatussuunnitelmissa sekä toiminnassa. Huoltajien osallisuus huomioidaan eri keinoja hyödyntäen (mm.sähköiset/paperiset kyselyt, keskustelujen kirjaaminen). Hyödynnetään kuvia ja videoita kerrottaessa päivän kulusta. Perheitä kannustetaan tuomaan esille lapsen kanssa tehtyjä asioita esimerkiksi lähettämällä WhatsAppin kautta kuvia, videoita tai vaikkapa linkkiä lapsen lempimusiikkiin. Erityisesti eri kielitaustaisten ja puhumattomien lasten kohdalla huoltajien lähettämät dokumentit vahvistavat lasten osallisuutta.

Toimintatapojen tarkennus tiimiin

Kimalaiset: Kalenteriseinä on otettu tällä kaudella käyttöön. Kalenteriseinään tehdään päiväkodin toimintaa lapsille ja vanhemmille näkyväksi kuvin/ tekstinä tulevia tapahtumia sekä jo toteutuneet toimet.

Arviointisuunnitelma ja arviointi:

Kauden aikana pedagogisen toiminnan toteutumista arvioidaan jatkuvasti. Tiimeissä sovitut selkeät työnjaot ja pedagogisen toiminnan aikataulus raamittavat arviointia: Onko jokainen tehnyt oman osuutensa? Onko toimintaa dokumentoitu tiimissä sovitun mukaisesti? Jos dokumentointi ei ole onnistunut sovitusti, mietitään mikä syy? Muutetaan suunnitelmia joustavasti tarpeen mukaan.

Tunne- ja vuorovaikutustaidot, sekä sensitiivisyys

Esim. Vahvuusvaris + muut positiivisen pedagogiikan materiaalit, Piki-materiaali, draama (pöytäteatteri, esitykset, käsinuket jne.), asioiden käsittely silloin kun asia on ajankohtainen, tunnemitarit, vahvuudet toiminnan keskiössä, myönteisen palautteen antaminen lapsille ja aikuisille, vahvuuksien säännöllinen läpikäynti, ystävällisten tekojen kerääminen, lapsi apuopeksi (itsetunnon ja rohkeuden vahvistaminen), Fanny-kirjat, aikuisen malli, tunteiden sanoittaminen, toiminnan ennustettavuus

Näin toimimme:

Tunteet ja niiden käsittely ovat tärkeä osa päiväkodin jokapäiväistä arkea. Aikuiset kiinnittävät huomiota omaan vuorovaikutukseensa: kaikkia kohtaan ollaan ystävällisiä, suvaitsevia, annamme positiivista palautetta toisillemme ja haastavat asiat käsittelemme heti ja aina positiivisessa hengessä. Aikuinen havainnoi tarkasti lapsen tunnetiloja ja osaa reagoida oikea-aikaisesti ja oikealla tavalla. Aikuinen huomioi joka päivä jokaisen lapsen, tervehtimällä, kysymällä kuulumisia, ottamalla syliin. Jokaisella lapsella on vasukansion vahvuus-kansilehti, jossa lapsen vahvuuksia ovat kertoneet lapsen perhe, päiväkodin aikuiset, toiset lapset ja lapsi itse. Lasten ja aikuisten vahvuuksia sanoitetaan arjessa.

Miten osallisuus huomioidaan?

Jokainen lapsi saa kokea, että hän on osa ryhmää, saa vaikuttaa ja osallistua. Aikuiset varmistavat, että jokaisen mielipide tulee kuulluksi: leikkiä valitessa, aamupiirillä, toiminnasta päätettäessä. Lapsilla on vaikuttamisen mahdollisuus joka päivä. Hyödynnämme kuvia ja eleitä lasten kanssa, joilla ei ole vielä puhetta. Lapset voivat ehdottaa ja äänestää toivomiensa vaihtoehtojen väliltä. Lasten kanssa pidetään lasten kokouksia. Lapsi oppii hyväksymään, ettei oma toive aina toteudu, vaan myös toisten mielipiteet on otettava huomioon

Toimintatapojen tarkennus tiimiin

Kimalaiset: Kuvat, tukiviittomat ja pikapiirtäminen ovat käytössä tunteiden tunnistamiseen ja ilmaisuun arjen tilanteissa sekä ohjatuilla hetkillä. Lasten taitotaso ja tuen tarve tunnetaitojen opettelussa otetaan yksilöllisesti huomioon. Esimerkiksi jollakin lapsella voi olla oma stressiprofiili käytössä. Päivittäin luemme kirjaa tai teemme pienen satuhieronnan ennen nukkariin siirtymistä. Valituissa kirjoissa painotuksena on kavereiden kanssa toimiminen sekä tunteet.

Arviointisuunnitelma ja arviointi:

Arvioidaan tunne- ja vuorovaikutustaitojen opettamiseen liittyviä menetelmiä. Tiimeissä mietitään ryhmätasoisesti, millä keinoilla tunne- ja vuorovaikutustaitojen kehittymistä tuetaan sensitiivisesti. Henkilöstön kesken keskustellaan erilaisista tunteista, tunteiden ilmaisemisesta ja siitä, millaista osaamista tunnetaitojen osalta odotamme lapsilta.

Arviointi

Esim. peukuttaminen, vihreä/punainen merkki, tunnehyrrä (Oppi ja Ilo), tunnemittarit, kuvat, muistot näkyviksi, keskustelut lasten kanssa, lasten ideat näkyviksi, numeroarvioinnin harjoittelu, huoltajien palautteen käsittely ja huomiointi, oman työn videointi ja arviointi, arviointimateriaalin hyödyntäminen (esim. Parrila), lapset mukaan videoidun materiaalin arviointiin, lapsen kanssa tekeminen ”pilkotaan” ja arvioidaan, omat kyselyt (esim. Google Forms), saduttaminen, lapsen aito kuunteleminen, arviointia jokaiseen tiimipalaveriin, itsearviointilomakkeen käyttö, toimintakulttuurin kehittämistavat

Näin toimimme:

Tiimipalaverissa, pedagogisissa palaverissa ja koko talon yhteisissä palaverissa varataan aikaa toteutettavan pedagogiikan arvioinnille ja kehittämiselle. Pidemmältä aikaväliltä kootut dokumentit ovat tärkeä osa pedagogisen toiminnan arviointia ja kehittämistä ja henkilöstön toiminnan itsearviointia. Päiväkodin sekä lasten varhaiskasvatussuunnitelmista nousevat tavoitteet pedagogiselle toiminnalle ja toteutuneen arviointi tulee näkyväksi erilaisien dokumenttien kautta lapsille, huoltajille ja työntekijöille. Käytämme erilaisia digitaalisia sovelluksia ja välineitä, kuten iPadeja, videointia, kuvaamista, PuppetEdu-sovellusta, netissä toteutettavia kyselyitä hyödyksi toiminnan arvioinnissa.

Miten osallisuus huomioidaan?

Lasten ja huoltajien toiveita ja ajatuksia dokumentoidaan ”Lapsen ja huoltajien ajatuksia” -lomakkeen sekä esimerkiksi toivelehtien ja -pilvien pohjalta. Toiveet ovat esillä ryhmissä lasten ja huoltajien nähtävillä ja toiveet huomioidaan toiminnassa. Toteutuneet toiveet tehdään näkyväksi esimerkiksi valokuvien, videon, äänitteiden, sähköpostitiedotteiden sekä erilaisten askartelujen muodossa.

Lapsia havainnoidaan ja niitä arviointimenetelmiä suositaan, mitkä oikeasti mahdollistavat lapsen arviointiin osallistumisen. Arvioinnissa hyödynnämme erilaisia konkreettisia tapoja esimerkiksi värejä (vihreä= kyllä/ punainen= ei), peukkuäänestystä (peukku ylös/ peukku alas) sekä lego-palikka-äänestystä. Lasten erilaiset kommunikoinnin keinot kuten PCS-kuvat, tukiviittomat sekä elekieli otetaan arvioinnissa huomioon. Aikuiset hyödyntävät lasten mielipiteiden kuulemisessa erilaisia arjen tilanteita. Huoltajien yksilöllisyys arvioinnissa huomioidaan. Kauden aikana palautetta kerätään eri tavoin: keskustelut arjessa; palaverit; huoltajien ajatuksia-lomakkeet; kyselyt ja esimerkiksi toiminnallinen tapahtuma, jossa mahdollistetaan palautteen antaminen. Google Forms -kyselyiden sekä mobiilisovellusten kautta tuetaan huoltajien mahdollisuutta kertoa mielipiteensä päiväkodin toiminnasta.

Toimintatapojen tarkennus tiimiin

Kimalaiset: Ryhmässä lasten toiveita huomioidaan esimerkiksi antamalla lasten valita muskarissa toivelauluja. Lasten mielipide on tärkeä ohjattujen tuokioiden arvioinnissa. Lapset saavat arvioida (peukku ylös/ peukku alas) ohjattuja toimia ja lasten arvioinnin myötä toimintaa kehitetään. Vanhempia on kannustettu antamaan palautetta qr-koodin takaa löytyvälle padlet-seinälle sekä myös muilla tavoin arjessa (viestit, vasukeskustelut, kuulumisten vaihtotilanteet). Lasten ja vanhempien toiveet toiminnalle on esillä ryhmän seinällä ja ne otetaan huomioon kauden aikana.

Arviointisuunnitelma ja arviointi:

Arviointia toteutetaan kauden aikana jatkuvana prosessina koko talon tasolla sekä tiimeissä ryhmä – ja yksilötasolla. Syksyisin ja keväisin toteutuvassa vasulauantaissa järjestetään aikaa toiminnan arvioinnille.

Monilukutaito ja tieto- ja viestintätekninen osaaminen

Esim. harjoitellaan kriittistä lukutaitoa, keskustellaan ikärajoista, tartutaan lasten aloitteisiin, huolehditaan lasten tietosuojasta, tutustutaan lasten digitaaliseen maailmaan, tarjotaan vain ikätasoon sopivaa sisältöä, laitteet lasten saatavilla, laitteiden toimivuuden varmistaminen, työskentelyasennot, äänenvoimakkuus, näytönkirkkaus, tiedonhaku yhdessä lapsen kanssa, arjen teknologiaan tutustuminen, kuvien ja videoiden hyödyntäminen, medialukutaito, myönteinen suhtautuminen digitaalisiin ympäristöihin, digitaalisten ympäristöjen hyödyntäminen lasten osallisuuden vahvistamisessa, henkilöstön osaaminen, laitehuolto yhdessä lasten kanssa, tutustutaan näppäimistöön ja yleisimpiin symboleihin, käyttö osana oppimisen tukea, sovelluksiin tutustuminen, pedagoginen dokumentointi.

Näin toimimme:

Aikuiset varmistavat, että lapsilla on mahdollisuus käyttää älylaitteita turvallisesti ja että laitteet ovat helposti lasten saatavilla. Aikuinen tutkii yhdessä lapsen kanssa kehittäviä oppimispelejä. Mietitään lasten kanssa, mitä internet tarkoittaa. Tutkitaan yhdessä internetistä erilaisia ilmiöitä ja lapsia kiinnostavia aiheita, internet toimii apuvälineenä asioiden tutkimisessa. Laitteita hyödynnetään monipuolisesti oppimisen eri osa-alueissa. Lapset voivat kuvata laitteilla itse ja kuvia voidaan katsoa yhdessä. Älylaitteet ovat luonnollinen osa päiväkodin arkea. Monilukutaitoa kehitetään tutustumalla erilaisiin symboleihin ja kuviin erilaisissa ympäristöissä. Kirjasto on tärkeä yhteistyökumppani monilukutaitoa kehitettäessä.

Miten osallisuus huomioidaan?

Laitteet ovat helposti lasten saatavilla. Lasten mielenkiinnon kohteet huomioidaan, jokainen lapsi saa etsiä tietoa itseään kiinnostavista aiheista yhdessä toisten kanssa. Rohkaistaan lapsia kokeilemaan uusia sovelluksia myös mielenkiinnon kohteiden ulkopuolelta. Älylaitteita hyödynnetään kielen kehityksessä: riittely, sadutus, sadut, näytelmät, oman kielinen materiaali S2-lapsille. Laitteita voidaan hyödyntää lasten kanssa vuorovaikutuksen ja kommunikoinnin tukena. Lapsia rohkaistaan heittäytymiseen ja kokeilemaan rohkeasti asioita myös oman mukavuusalueen ulkopuolelta esimerkiksi kuvaamisen ja videoimisen avulla. Teknologiaa hyödynnetään kaikissa oppimisen osa-alueissa.

Toimintatapojen tarkennus tiimiin

Kimalaiset: Ryhmässä käytetään tabletteja valokuvaukseen ja videointiin. Myös lapsille annetaan mahdollisuus kuvata niin halutessaan. Tabletilla pelataan My town -peliä, johon on tehty myös pahviset tehtäväkortit. Pelissä lapsen pitää toimia tehtäväkortin mukaan ja antaa tabletti tehtävän suorittamisen jälkeen kaverille, joka taas suorittaa tehtäväkortin mukaan toiminnon.

Arviointisuunnitelma ja arviointi:

Tiimeissä tarkennetaan, mitä välineitä on lasten saatavilla ja miten varmennetaan saatavuus. Kirjataan tiimiosioon. Ryhmittäin arvioidaan sovittujen sovellusten ja tiedon haun käyttöä kauden aikana: Onko sovellukset olleet käytössä? Ovatko kaikki osallistuneet? Miten kehitetään eteenpäin?

OPPIMISEN ALUEET

ILMAISUN MONET MUODOT

OPPIMISEN ALUEET

KASVAN, LIIKUN JA KEHITYN

OPPIMISEN ALUEET

KIELTEN RIKAS MAAILMA

OPPIMISEN ALUEET

MINÄ JA MEIDÄN YHTEISÖMME

OPPIMISEN ALUEET

TUTKIN JA TOIMIN YMPÄRISTÖSSÄNI

LAAJA-ALAINEN OSAAMINEN

AJATTELU JA OPPIMINEN

Näin toimimme + tarkennus tiimiin

Lapsi oppii parhaiten leikin kautta, leikille annetaan paljon aikaa. Oppimista tapahtuu parhaiten lapselle mieleisten asioiden kautta.

Toimintakauden alussa ryhmäydytään, jolloin toimitaan paljon yhdessä. Kuuntelemme lasten ja vanhempien toiveita, kysymme koko perheeltä lapsen luonteenpiirteistä, vahvuuksista ja kiinnostuksen kohteista. Havainnoimme lapsia, joilla ei ole vielä omaa puhetta, käytetään myös kuvia apuna. Tämän toiminnan kautta lapsi kokee olevansa ryhmän jäsen, jonka mielipiteet ovat tärkeitä. Lapsi tulee nähdyksi ja kuulluksi ja jokainen yksilö huomioidaan omana itsenään.

Kannustamme lapsia tuomaan oman mielipiteen ja ajatuksen esille. Lapsi voi ideoida leikkejä tai toimintaa eri teemojen ympärille oman kiinnostuksen kohteidensa mukaan. Lapset ovat aktiivisesti ideoimassa toimintaa ja lapsia, joilla ei ole puhetta, havainnoidaan.

Aikuiset tarttuvat lasta kiinnostavaan aiheeseen myös mm. vastaamalla lasten kysymyksiin ja etsimällä yhdessä tietoa.

Käytössä on lasten tuumaustuokiot, (järjestetään jokaisessa ryhmässä omalla tavalla) aluksi vähintään 1x/lukukausi, yhteensä 2x/lukuvuosi. Tuumaustuokiot pidetään kahden kesken jokaisen lapsen kanssa. Pienten, puhumattomien lasten kanssa tuumaustuokioiden sijasta havainnoidaan ja he saavat ilmaista muilla tavoin omat toiveensa (esimerkiksi kuvista näyttämällä toiveleikin). Pyrkimyksenä on, että tuumaustuokio videoidaan, jotta siihen on helppo palata. Videoija kirjaa ylös tärkeitä asioita/toiveita videoista. Nämä kirjataan ylös myös lapsen omaan vasuun, sekä ryhmään kaikkien työntekijöiden helposti saataville.

Aikuisten ottamien videoiden ja kuvien lisäksi, lapset saavat videoida itselleen tärkeitä asioita, kuten leikki tai oma askartelu. Otetaan lapset osaksi oman kehityksen ja kasvunsa seuraamista mm. videoiden, kuvien ja omien sadutusten kautta.

Pyritään mahdollistamaan pitkäkestoisia lasten omia luovia leikkejä, jotka rikastuttavat lapsen mielikuvitusta ja sen myötä lapsen omaa ajattelua ja oppimista. Lapsia kannustetaan arvostamaan omaa ja toisten tekemistä ja tuotoksia, mikä lisää yhteenkuuluvuutta.

Kimalaiset: Syksyn aikana ryhmässä on painottunut arjen toimivuuteen ja turvallisuuteen panostaminen. Olemme toteuttaneet viikoittain lasten toiveiden ja tuen tarpeiden pohjalta liikunnallista, kädentaitoja vaativaa sekä musiikkilista toimintaa. Leikkitaitojen vahvistamiseen ja kavereiden kanssa leikkimiseen etsimme lasten kanssa yhdessä ratkaisuja. Kuvitamme sääntöjä yhdessä lasten kanssa. Kevätkaudella toimintaan otetaan teema-kerhot, joihin lapset jaetaan mielenkiinnon kohteiden ja tuen tarpeiden mukaan. Keväällä retkiä pyritään toteuttamaan kerran kaudessa.

KULTTUURINEN OSAAMINEN, VUOROVAIKUTUS JA ILMAISU

Näin toimimme + tarkennus tiimiin:

Päiväkotimme on monikulttuurinen ja päiväkodissamme on erityistä tukea tarvitsevia lapsia. Harjoittemme vuorovaikutustaitoja erilaisissa arkitilanteissa, mm. oman vuoron odottamista, toisen kuuntelemista ja silmiin katsomista, toisen kunnioittamista. Vahvistetaan lasten omien asioiden kertomista ryhmässä. Hyödynnetään kuvia, tuki- ja piirtämistä kertomisen tukena. Aikuinen laskeutuu lapsen tasolle keskustelemaan.

Harjoittemme ristiriitatilanteiden selvittämistä, kannustamme lapsia selvittämään ristiriitatilanteita itsenäisesti lapsen ikätason ja taidon mukaan. Aikuinen sanoittaa tunteita ja tilanteita lapsen tukena.

Päiväkodissamme käytetään monenlaisia materiaaleja (mm. Halinalle, Kilikerho, Ympyräiset, Fanni-kirjat) tunteiden ja vuorovaikutustaitojen harjoittelemisessa. Hyödynnetään lapsia innostavia keinoja kuten sadutusta. Maahanmuuttajataustaisten lasten kohdalla huomioidaan suomi toisena kielenä – kasvatus.

Vietämme juhlapäivät vuodenvaihteen mukaisesti, tällöin myös toiminta muotoutuu kyseessä olevan teeman ympärille esim. projektimuotoisesti. Juhlimme jokaisen lapsen syntymäpäiviä, jolloin lapsi saa kertoa omia toiveitaan juhlaansa kulusta. Syntymäpäiviä juhlimme aineettomasti koko talossa, lapsi saa suunnitella muille tekemistä.

Lapsia kannustetaan ideoimaan ja toteuttamaan omia esityksiä, joita videoidaan ja katsotaan yhdessä ja lapset saavat myös esittää itse ideoimiaan esityksiä erilaisissa juhlissa. Monikulttuurisuus näkyy mm. erikielisen musiikin kuunteluna ja kysymällä vanhemmilta heidän kulttuuriinsa kuuluvista tavoista. Monikulttuurisuus huomioidaan yksilöllisesti perheen toiveiden mukaan. Otamme selvää ja keskustelemme maahanmuuttajataustaisten perheiden kanssa heidän tärkeistä juhlistaan ja mahdollisesti integroimme ne omaan toimintaamme. Tehdään kuvin näkyväksi lasten kertomia asioita esimerkiksi viikonlopun tapahtumista ja tekemisistä tai juhlista. Samalla päästään tutustumaan kavereiden tapoihin ja perinteisiin. Tutkitaan ja ihmetellään erilaisia tapoja toimia. Sallitaan keskustelu erilaisista asioista.

ITSESTÄ HUOLEHTIMINEN JA ARJEN TAIDOT

Näin toimimme + tarkennus tiimiin:

Lapsia kannustetaan liikkumaan ohjatusti ja omatoimisesti sisällä ja ulkona. Ryhmillä on omat liikuntasali-vuorot kerran viikossa, sali on ryhmien käytössä myös iltapäivisin, sali mahdollistaa monipuolisen sisäliikunnan.

Ryhmät liikkuvat luonnossa ja lähiympäristössä vähintään kerran viikossa. Lähiympäristö tarjoaa monipuoliset liikumismahdollisuudet ympäri vuoden, hiihtolatu viereisessä puistossa talvisin, luistelua keskustentällä, hiekkakenttä vieressä. Päiväkodissamme toteutetaan monipuolista ja suunnitelmallista liikuntaa. Pyrkimyksenä on, että lapsi oppii omien taitojensa ja rajojensa kautta tunnistamaan turvallisen liikkumisen periaatteet sekä sisätiloissa että ulkona.

Huolehdimme riittävästä levosta; jokainen lapsi lepää, vaikkei nukkuisikaan päiväunia. Mamselli tarjoaa ruokaa. Lasten kanssa harjoitellaan tunnistamaan oma nälän ja kylläisyyden tunne ja annostelevaan oikea määrä ruokaa. Isommat lapset saavat annostella itse ruokansa aikuisen avustuksella (poikkeusaikana muutoksia). Lasta kannustetaan maistamaan jokaista ruokaa ja kokeilemaan uusia makuja.

Lapsia kannustetaan omatoimisuuteen ja tuetaan positiivisin keinoin harjoittelemaan uusia arjen taitoja. Lapsia rohkaistaan kysymään aikuisilta apua, harjoitellaan taitoja aikuisen kanssa ja iloitaan onnistumisista yhdessä.

Käytämme kuvia apuna arjen toiminnoissa, mikä opettaa lapsille omatoimisuutta. Kannustamme lasta toimimaan itsenäisesti huomioiden lapsen yksilölliset taidot ja tarpeet.

Lapset ovat mukana arjen työtehtävissä, vievät itse astiat kärryyn mahdollisuuksien mukaan ottavat itse ruokaa tai ainakin saavat päättää, kuinka paljon haluavat syödä. Lapset laittavat itse vaatteet paikoilleen ja siivoavat omat jälkensä.

Tunnetaitoja harjoitellaan päivittäin erilaisissa tilanteissa, aikuiset sanoittavat ja yhdessä pohditaan, miltä toisesta tai itsestä tuntuu. Tunnetaito-ohjelmia on käytössä.

Aikuiset ovat läsnä vessatilanteissa ohjaamassa ja auttamassa.

Jokaisessa ryhmässä lasten kanssa opetellaan ja tutustutaan kehotunnekasvatukseen ja turvataitoihin iän mukaisella tavalla

OSALLISTUMINEN JA VAIKUTTAMINEN

Näin toimimme + tarkennus tiimiin:

Aikuinen toimii esimerkkinä ja mallina lapselle vuorovaikutustaidoissa. Edellä mainittuja vuoro-vaikutustaitoja harjoittelemalla opetamme lapsille osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja yh-teiskunnassa. Varhaiskasvatuskeskusteluissa kuuntelemme lapsen ja hänen perheensä mielipiteitä ja toiveita. Perheiden kanssa tehtävä yhteistyö on meille ensiarvoisen tärkeää ja luo pohjan tasa-arvoiselle kasvatusyhteistyölle.

Lapsi tulee nähdyksi ja kuulluksi ja jokainen yksilö huomioidaan. Muistamme huomioida jokaisen lapsen erikseen; myös lapset, jotka eivät hae huomiota aktiivisesti. Vietämme lapsen oikeuksien päivää 20.11, jolloin keskustelemme lasten kanssa lasten oikeuksista.

Kannustamme lapsia tuomaan omia mielipiteitään ja ajatuksiaan esille; lapsi voi ideoida itse eri teemojen ympärille oman kiinnostuksensa mukaan. Lapsia kannustetaan oma-aloitteisuuteen. Lapset ovat aktiivisesti mukana suunnittelemassa ja arvioimassa toimintaa yhdessä henkilöstön kanssa. Lapsia, joilla ei ole puhetta, havainnoidaan. Havaintojen avulla aikuinen löytää lapsen mielenkiinnon kohteet ja tuo ne osaksi toimintaa. Varmistetaan, että jokainen lapsi pääsee osallistumaan toimintaan oman kehitystasonsa mukaisesti.

MONILUKUTAITO JA TIETO- JA VIESTINTÄTEKNINEN OSAAMINEN

Kaikenikäiset lapset: Aikuiset ovat läsnä, kun lapset käyttävät digilaitteita ja opastavat laitteiden turvalliseen ja tarkoituksenmukaiseen käyttöön. Lapsille tarjotaan vain ikä- ja kehitystasoon sopivaa laadukasta sisältöä, välineitä ja digitaalisia ympäristöjä. Yhdessä tutkitaan ja ihmetellään teknologiaa arjen ympäristöissä, lasten omia leluja ja niiden toimintaperiaatteita. Opetellaan käynnistämään ja sulkemaan laite sekä ohjaamaan ja lataamaan laitetta. Tutustutaan erilaisiin tutkimusvälineisiin ja tutkimisen tapoihin. Arjessa harjoitellaan viestinnässä tarpeellisia taitoja, vuorovaikutusta ja toisten huomioimista. Kiinnitetään lapsen huomiota työn tauottamiseen ja hyviin työasentoihin. Venytellään, jumpataan ja liikutaan runsaasti ja säännöllisesti.

Huolehditaan, että välineet ja laitteet ovat luonteva osa oppimisympäristöä ja aidosti lasten saatavilla. Haetaan tietoa lapsia kiinnostavista asioista sekä ajankohtaisista asioista ja ilmiöistä. Hyödynnetään mediaa tiedon etsintään. Tuetaan loogisen ajattelun ja ohjelmointiin liittyvien taitojen kehittymistä, esimerkiksi luokittelemalla ja ryhmittelemällä. Luodaan ja rakennetaan uutta yhdessä. Toteutetaan yhteisöllisiä luovia projekteja, joissa on digitaalisia elementtejä. Käytetään kuvia ja videoita monipuolisesti. Digitaalisia ympäristöjä hyödynnetään lasten ajatusten ja mielenkiinnon kohteiden näkyväksi tekemiseen sekä kielellä leikkittelyyn. Tehdään omia ja yhteisiä digitaalisia kirjoja laajan tekstikäsitelmän mukaisesti. Tutustutaan erilaisiin medioihin ja mediasisältöihin arjessa. Median tarinoihin eläydytään ja niitä käsitellään draaman keinoin.

3-5 -vuotiaat lapsen, ikä- ja kehitystason mukaan: Lasten kanssa käytetään mobiililaitteen erilaisia toiminnallisuksia, nimetään välineitä ja tunnustetaan symboleja. Tutustutaan selaimen peruskäyttöön sekä harjoitellaan teksti-, ääni- ja kuvatiedonhakua. Kokeillaan erilaisia näppäimistöjä. Opetellaan säätämään ääntä, valaistusta ja näytön kirkkautta. Harjoitellaan kehittyvää kriittistä lukutaitoa. Keskustellaan tiedon luotettavuudesta, ikärajoista ja käytössä olevista digitaalisista ympäristöistä pedagogiseen dokumentointiin liittyen. Opetellaan, että kuvan ottamiseen ja julkaisemiseen pitää olla lupa myös lapselta. Viestitään median kautta yhteisistä asioista. Opetellaan turvalliseen ja vastuulliseen mediavälineiden ja -sisältöjen käyttöön yhdessä aikuisen kanssa.

Lapset ovat aktiivisesti mukana digitaalisen leikin ja oppimisen suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa. Lasten kanssa pelataan ja tutkitaan pelien logiikoita. Keksitään uusia pelejä ja muokataan tuttuja pelejä. Hyödynnetään digitaalisten ympäristöjen pelillisiä elementtejä. Lasten kanssa pohditaan, mitä ja miten pulmia voisi teknologian keinoin ratkaista. Tietoa esitetään lapsille sopivin keinoin: kielellisesti, kuvallisesti ja kehollisesti. Lapsia innostetaan ihmettelemään ja kysymään. Digitaalisia ympäristöjä ja teknologiaa hyödynnetään lasten kanssa tiedon etsimiseen, kehittyvän kirjoitus- ja lukutaidon tukemiseen, tutkimuksiin sekä lasten aloitteiden pohjalta lasten oman sisällön tuottamiseen. Opetellaan kertomaan omia ajatuksia toimimaan yhdessä ja annettujen ohjeiden mukaisesti. Tehdään kuva- ja videoprojekteja, joissa sisältöä muokataan yksinkertaisilla toiminnoilla. Näitä hyödynnetään havaintojen tekemisessä, tiedon jäsentämisessä ja tiedon ymmärtämisessä. Tuotetaan omaa mediaa leikkillisesti. Lapsia rohkaistaan luovaan itseilmaisuun.

Henkilöstö: Henkilöstö varmistaa, että lapsilla on riittävät ja tarkoituksenmukaiset digivälineet. Huoltajien kanssa keskustellaan lasten omien välineiden ja laitteiden käytöstä kotona ja digitaalisten ympäristöjen käytöstä ja toimintatavoista varhaiskasvatuksessa. Henkilöstö tuntee ja osaa käyttää lapsen varhaiskasvatusta ja esiopetusta koskevia digitaalisia ympäristöjä. Niitä hyödynnetään pedagogisessa dokumentoinnissa aktiivisesti, osana kehityksen ja oppimisen tukea ja oppimisympäristössä moniaistisesti. Henkilöstöä koulutetaan laitteiden ja erilaisten ympäristöjen käyttöön. Henkilöstö tuntee tietosuoja- ja tietoturvaohjeet ja noudattaa niitä. Henkilöstö kunnioittaa lapsen yksityisyydensuojaa digitaalisissa ympäristöissä. Henkilöstö varmistaa, että kaikki huoltajat pääsevät tiedon äärelle digitaalisissa ympäristöissä. Erotetaan virallinen ja epävirallinen viestintä. Tutustutaan lasten digitaaliseen maailmaan ja sen ajankohtaisiin ilmiöihin. Vahvistetaan lapsen uskoa hänen omaan vaikuttamismahdollisuksiinsa hyödyntämällä digitaalisia ratkaisuja. Lasten tulee saada kokemuksia teknologiasta ja harjoitella ohjelmointiin liittyviä taitoja leikkien, pelaten ja yhdessä kokeillen sekä omia tuotoksia ideoimalla ja rakentamalla.